

LBRIS

We know
books

Carte apărută cu sprijinul Federației Wallonie-Bruxelles

Cea mai mult decît mamă (La plus que mère,
Editura maelstrÖm reEvolution, Bruxelles, 2004)

© Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, sector 6,
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național
al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DELTENRE, CHANTAL

Cea mai mult decît mamă / Chantal Deltenre ; trad. din lb.
franceză de Doina Ioanid. - București : Eikon, 2022

ISBN 978-606-49-0625-0
I. Ioanid, Doina (1968-.) (trad.)
821.133.1

DTP: Mihăița Stroe

Editor: Valentin Ajder

CHANTAL DELTENRE

Cea mai mult decît mamă

Traducere din limba franceză
de Doina Ioanid

E I K O N
București, 2022

Dimineața devreme, pe o șosea pustie, ea merge pe bicicletă. Timpul e cenușiu și vîntos. Cu fața încruntată, ea luptă împotriva rafalelor, încălțările sale din piele, scîlciate, îi alunecă uneori pe pedale. Poartă un batic din nailon transparent și un impermeabil albastru închis, pe care nu l-a putut încheia peste pîntecul său rontunjit. Pavajul denivelat face să-i tresalte bicicleta. Impermeabilul flutură în jurul siluetei diforme, desenînd în jurul ei o aripă întunecată.

Nu aude camioneta venind din spatele său. Surprinsă, face un salt în lături, pierde controlul și cade greoi la marginea drumului, în iarba înaltă, care-i atenuează căderea. Șoferul nu și-a dat seama de nimic, camioneta e deja departe. Sprijinindu-se de pămînt, încearcă să se ridice. Nu e rănită, doar genunchii îi sînt zgîriați și se uită năucită la sîngele care-i curge de-a lungul ciorapilor găuriți. Tocmai a împlinit douăzeci de ani. Abia ce-a reușit să se ridice, că o durere surdă, necunoscută, o face să cadă din nou. Îngenunchează, își apasă pîntecul cu brațele, de parcă ar vrea să înăbușe răul, care încetează pentru a reveni de îndată. Tare ca piatra, pîntecul nu-i mai aparține.

O mașină se apropie. Ea face un semn timid cu mâna. Mașina se oprește, șoferul coboară, se apropie cu un pas șovăitor. E un tânăr, un muncitor în salopetă, cu șapcă și jachetă. Îi e teamă de această necunoscută, de rănile sale. Dar, când îi vede pîntecul rotund, se liniștește. Știe de unde-i vine răul. Chiar zîmbește, o sprijină pe tînăra femeie pînă la mașină, se hazardează să-i spună un cuvînt de alinare. Dar ea nu zice nici pîs, și în fine el tace. Bagă bicicleta în portbagaj, pune sacoșa cu provizii la picioarele tinerei femei și o taie, în viteză, spre spital. Văzîndu-i intrînd împreună pe ușa din sticlă, ai crede că-i un tânăr cuplu normal, înspăimîntat de aventura nașterii. El este un necunoscut. Ea, mama mea. Deja, ea luptă împotriva copilului care nu vine la timpul său.

Mergînd cu pași înceți, încovoiată, își strînge impermeabilul peste pîntec. Privirea ei nu se așază pe nimeni și nimic. Necunoscutul o ajută să ia loc în sala de așteptare. O infirmieră se apropie, îi cîntărește din ochi pîntecul rotofei de sub rochia subțire. Bărbatul îi spune despre căzătura de pe bicicletă, acolo, pe drumul dintre sat și oraș. Nu știa ce să facă, cum ea nu zicea nimic și își ținea brațele strînse în jurul pîntecului, a venit la spital. Crede că naște în curînd.

Infirmiera îi mulțumește și merge să aducă un scaun cu rotile. Capul mamei mele atîrnă precum cel al unei marionete dezarticulate. Necunoscutului i se face din nou teamă de masa aceea inertă, de trupul ăla ghemuit. „Unde trebuie să duc bicicleta?”

Ea îi dă adresa, și-o amintește cu greu, nu locuiește acolo de mult. Infirmiera și medicul se apropie de ea, o

ridică, o pun pe scaun. Intră în sala de nașteri, infirmă, o mare păpușă surpată. I se scot impermeabilul, încălțărilor, ciorapii ruși de la căzătura și lenjeria ponosită, de care-i este rușine. Își pregătise valiza pentru spital, cu rufărie de corp nou-nouță și o cămașă de noapte, ca să fie corect îmbrăcată în lumea asta medicală, puțin cam vrăjitoarească. Și iat-o fără nimic, doar cu durerea asta, pentru care nu era pregătită. Se uită la pîntecul său cu un aer absent, își întoarce fața de la chirurgul ce se apropie, cu o mască la gură, mănuși și sorț alb, cizme de cauciuc, se gîndește la veterinarul care ajută animalele să fete în grajdul unchiului său, îi e teamă. Cu ochii pironiți pe bara cromată a mesei de naștere, care-i răsfrînge chipul deformat, înfruntă mută primele dureri. Neștiind că poate țipa, își reține suferința, strîngîndu-și din ce în ce mai tare buzele, ceea ce-i dă un aer de cruzime.

Mă nasc repede. Purtată de apă, fără opreliște, fără reținere, aruncată pe lume, scot un țipăt slab, la care nu răspunde nimeni. Țipătul cade deodată cu sîngele și cu apa în gol. Coconul vieții mele e aruncat de îndată, mă sufoc în aerul rar. Nu mă aștept la arsura asta. Cer mantoul de apă sau pielea aia pe care am recunoscut-o, dar care se înstrăinează, deja, de mine.

Sînt pusă degrabă într-un incubator, pîntec artificial, în care readorm imediat, învinsă. Se ia de la tînăra femeie puțin lapte pentru supraviețuirea mea, apoi ea pleacă. Eu rămîn în căldura anonimă și în rîsetele îndepărtate ale infirmierelor. La capătul a cîteva zile, reușesc să ating peretele de sticlă, de care-mi lipesc mâna. Văzută din

afară, ai zice o stea minusculă, căzută acolo, în indiferența lumii.

*

Spune-mi, Cea Mare: așa s-au petrecut lucrurile? Tu nu răspunzi. Tocmai te-ai trezit, e în zori, aprinzi focul.

Scăpărînd un băț de chibrit, îi depui asemenea unei ofrande în soba pe mazut, unde se naște o flacăra albastră, tremurătoare. În momentul în care te apleci să vezi dacă focul s-a aprins, cămașa ta de noapte îți dezvelește pieptul, îți zăresc sîinii ofiliți. Înfrigurată, îți închei la loc gulerul. Bucătăria e înghețată, dalele asudă de la umezeala din pivnița care-i chiar dedesubt. În papucii tăi uzați, picioarele îți sînt vinete de frig. Îți tragi un scaun pînă la sobă și-ți întinzi mîinile spre focul care abia de încălzește. Ochelarii ți-au lunecat pe vîrfurile nasului, nu-i îndrepti, indiferentă la pîcla lumii și la nerușinarea cămășii tale, care s-a redeschis de la sine.

Pun apa la fiert, în curînd ceainicul va începe să cînte. Torn jumătate cafea, jumătate cicoare în filtrul cafetierei, apoi în picioare, în fața aragazului, streacor cafeaua, ridic și pun din nou ceainicul pe plita electrică, iar el, urmîndu-mi fidel gestul, sforăie puțin, apoi se oprește.

Prin fereastra din fața mea, peisajul posomorît al pajiștei și alinierea plopilor bătuți de vînt. Cerul e cenușiu, o șapă. Pe drumul bătătorit dintre casă și pajiște,

cîteva vrăbiuțe ciugulesc mici nimicuri. Oare mai zboară ele? Norii sînt atît de joși...

Sînt înghețată pînă la oase în cămașa de noapte din fibră sintetică, pe care mi-ai împrumutat-o tu, în care trupul mi se electrizează, fără să se încălzească. Îți prefer flanelele ponosite... Trăind la oraș, unde confortul casnic economisește gesturile dimineții, am pierdut rezistența la frig și răbdarea acestor treziri în care toate sunt de făcut: soba de aprins, apa de fiert, de turnat măsură cu măsură în filtrul gen șosetă, unde se cuvine să înmoi ușor cafeaua amestecată cu cîteva grăunțe de cicoare, ca să se umfle, iar sucul său fierbinte, iute închis în termos, să ne smulgă brusc din noapte.

Pun cele două boluri pe masă: tu tai pîinea cu un gest înțepenit, care mă surprinde, de parcă n-ai mai putea să ții pîinea rotundă. Ne servesc cafeaua. Ne muiem buzele în același timp, aceeași sorbitură sonoră ce umple bucătăria de o bruscă mulțumire, de o căldură adevărată în sfîrșit.

Tu taci... La fel și eu. Tăcerea dintre noi nu este o stinghereală, e o stare, o legătură. Îți înmoi pîinea simplă în cafeaua neagră. Vîrsta îți interzice zahărul și untul. Înghiți felia de pîine fără nimic pe ea, apoi cafeaua amară, din care-ți păstrezi cîteva guri pentru cele patru pastile aliniate în dreapta bolului tău, pe care le pui una cîte una pe limbă, înainte să le înghiți cu capul dat pe spate.

- Știu că mă duc...
- Îmi anunți moartea ta de fiecare dată cînd vin...
- Știu, dar vezi, nu mai am chef de nimic...
- Fă un efort: ai tot ce-ți trebuie, te ajutăm, îți rezolvăm treburile...
- O tăcere.
- O să fie frig azi. Abia de-i toamnă, că iarna a și venit...

Nu ești așa de în vîrstă, mergi pe 70. Nu ești nici prea bolnavă. Cu singurătatea te-ai obișnuit dintotdeauna... E doar fiindcă nu mai ai pe cine să aștepți, cui să-i gătești, să-i servești o ceașcă de cafea... Te folosești de lehamitea ta de-a trăi, ca să mă simt vinovată de-a nu fi venit mai des sau din obiceiul superstițios de-a chema moartea, atîta vreme cît știi foarte bine că ai puterea de-a o ține la distanță. Asta mă aduce la disperare uneori, mila asta la care apelezi este un baraj împotriva dialogului, a chestionării.

Bineînțeles, te vei duce într-o bună zi, peste cinci, zece ani poate. Vei pleca discretă, așa cum ai trăit, fără vreun țipăt, fără vreo sfișiere, neîndrăznind să-ți închipui că cineva aici, pe lumea asta, îți va păstra vie amintirea. Hainele de înmormîntare vor fi gata pregătite în dulap, mîinile deja împreunate, așa încît n-o să mai avem decît să-ți punem rozariul deasupra lor.

Îți tragi scaunul mai aproape de sobă, nu încălzește decît un perimetru foarte îngust în jurul ei... Și te închizi în bula aia de căldură.

Cea Mare, mama-mare, cea mai mult decît mamă, tu care ai avut misiunea dificilă de-a umple golul, nu vreau să pleci fără să-mi fi spus povestea din care n-am adunat decît fărîme, cea a ne iubirii mamei și a tatălui meu. Cușca aia de sticlă în care m-au pus după nașterea mea, o simt încă în jurul meu. Este fragilă, fără ușă, fără broască, dar am rămas captivă în ea. Mă revăd în vis, pește al abisurilor izolat în bula sa, stîngace, orfană de bancul său, neștiutoare de curenți și de hărți, de căile periculoase pe care umblă marinarii pescari... Fără apărare.

Nu răspunzi... Nu că mi-ai fi ignorat cererea: ea este mută, răsună între noi, mai sonoră decît un țipăt, izbindu-se de fereastră, de geamul opac al sobei, în spatele căruia flacăra devine lividă, de tapetul înflorat, de zidul umed, de tavanul cenușiu pe care neonul desenează un halou palid. Cuvintele sînt chei, tu ai doar foarte puține.

Căldura te adoarme, doar dacă nu te prefaci... N-avem decît două zile în fața noastră, nu-mi voi asuma riscul de-a pleca grea de tăcere. Dacă refuzi să vorbești, voi spune eu însămi povestea. Iar tu vei asculta. Chiar dacă dormi, vei auzi. Dacă mă înșel, fă-mi un semn din cap. Nu mă lăsa să mă rătăcesc...

*

Nu tu, Cel Mare este cel care strecoară mîna în incubator și scoate de acolo un pușor palid. Mă învăluie

mirosul său de tutun, de rășină și apă de colonie. Simt scoarța aspră și liniștitoare a mîinii sale. În ciuda neoaanelor albe ale maternității, de a căror lumină crudă mă tem, deschid ochii. E acolo, în floarea vîrstei, între 40 și 50 de ani, cu chipul presărat de pistrui, cu cîteva riduri în jurul ochilor săi de un albastru deschis, cu obraji roșii ai omului obișnuit cu efortul fizic și cu aerul de afară, cu șapca în carouri albastre și gri pe capul său aproape chel. În scobitura palmei sale, care ia exact forma trupului meu, simt o pace nouă și adorm îndată.

Aud vocea ta venind din spate, șoptită și autoritară. „N-o trezi!” Cu totul nemișcată în impermeabilul tău bej, cu geanta pe încheitura mîinii, tu nu îndrăznești să mă iei în brațe, te simți bătrînă, nu mai ai gestul sigur al mamelor. Dar veghezi asupra somnului meu, ești santinela mea.

Pe culoarul maternității, Cel Mare îți aruncă o privire amuzată. S-ar vedea încă foarte bine în iluzia unui tînăr cuplu aureolat de miracolul nașterii. Țupăind cu pași mici alături de el, tu nu-i răspunzi surîsului său, zîmbești rar.

Un vecin ne duce acasă cu mașina lui, tu te așezi în spate, Cel Mare mă pune pe genunchii tăi. Îmi scoți din gură lîna păturicii, gestul tău prevenitor mă surprinde: am învățat să nu sper la nimic altceva decît la atenția medicală.

Plîng un pic de la preaplinul de aer liber și necunoscut, tu mă legeni, eu mă uit la tine: chipul rotund, ochelari rotunzi, ochi mari de culoarea lutului, coroană de păr scurt, făcut permanent, castaniu deschis, puțin grizonat la tîmple. Rotunjime liniștitoare. Adorm.

Cînd mă trezesc în casa întunecată, ești ocupată să aprinzi soba pe cărbuni, să încâlzești laptele. Beau, apoi somnolez în mirosul șalului tău, pe pieptul tău gol.

Lunile trec. Soarele este rar pe fundul văii încastrate, pădurea care-i foarte aproape sporește întunecimea. Apa curge întruna în casă și în împrejurimi, ploaie cenușie de-a lungul ferestrelor, apă de izvor în pivniță și în fundații, umezeală în ziduri, făcînd să se desprindă tapetul, prelingîndu-se în perle de sub lambriuri. Bănuiesc acel ciclu continuu al apei și lupta ta împotriva lui, tot întețind jarul în sobă, tot deschizînd ferestrele, pentru ca aerul să circule și să usuce pereții, iar casa să fie caldă și sănătoasă. Cresc în acel cocon în care apa incontrollabilă din cer și din pămînt își dispută locurile cu focul domestic și încăpățînat pe care-l veghezi zi și noapte.

Dimineața mă găsești cu ochii deschiși. Nu plîng, o teamă surdă mă împiedică să dorm: și dacă întunericul ascunde un perete de sticlă, apoi un altul și încă un altul?

Aud cum scîrțîie patul, te apropii de leagănul de lîngă fereastră. Zorii tocmai s-au ivit, o viespe captivă în perdea prinde viață, primele mierle și vrăbiile ciripesc în cireș.

Mă ridici cu excesul tău de prudență și-ți strecuri un deget în mîinile mele, strînse de teama aia de neînțeles. În fiecare dimineață, desfaci menghina, iar mîinile mi se deschid precum cochiliile. Mă așezi așa, înfofolită toată în pături, pe canapeaua din camera de zi și te grăbești să aprinzi focul. Mototolind cîteva foi de ziar, le bagi în fundul sobei, scaperi bățul de chibrit, îl apropii

cu grijă de vatră. O dată din două bățul se stinge, scaperi altul, apoi un altul și înjuri umezeala aia care roade pînă și sulful. În fine, hîrtia de ziar se aprinde. Arunci cîteva bucățele de carton, ridici lădița cu cărbuni și faci să lunece sclipirile de antracit. Căldura cîștigă iute împotriva frigului pișcător al nopții, umezeala se retrage, casa trăiește din nou, tu te pui în mișcare.

În bucătărie, prepari gustarea lui Cel Mare, cafeaua, laptele meu. Cel Mare scoate un căscat sonor, se ridică, își trage pe el hainele curate – pantalonul de lucru peticit și puloverul de lînă – pe care tu i le-ai pregătit de cu seară.

Se apropie cu pași lenți, economicoși, se apleacă asupra mea, capul său chel se confundă cu unul dintre bulbii din tavan, zîmbesc către el. Tu zici că le zîmbesc îngerilor, dar zîmbetul e către el... Soarbe o cafea fierbinte, își vîră sandvișurile și termosul în cutia de merinde, își ia jacheta, casca de motociclist și dispăre în aerul înghețat al zorilor. Pîndesc zgomotul motocicletei care demarează în hambarul din spatele bucătăriei, traversează pajiștea, urcă pe șoseaua cătunului, înainte de-a se pierde în vînt și ploaie. Apoi nimic... În casa întunecoasă, vatra sobei este roșie ca un soare.

*

– Săptămîna trecută, mi s-a arătat în vis...

– Arătat...?

Abia te aud. Cum nu mai ai de mult cu cine să vorbești, vocea ți-a devenit foarte slabă. Cuvîntul „arătat”

mă surprinde, nu l-ai rostit niciodată, nu-mi povestești niciodată visele tale. Prinsă în vîltoarea vieții, nu ești dintre cele care se opresc pe malul rîului, acolo unde se depun aluviunile somnului: „cele ce se arată”, cum spui tu. Mai mult decît cuvîntul „vis”, „arătat” a păstrat latura magică a vizitării.

– Aveai 6 sau 7 ani, era iarnă. Erai în pat, bolnavă. Te auzeam chemîndu-mă. M-am trezit, chiar m-am sculat din pat, dar nu mai era nimeni în casă, eram singură-singurică...

Te apropii încă și mai mult de sobă. După spatele tău încovoiat sub flanela albă, după capul tău aplecat, din care nu-ți zăresc decît părul cenușiu, tuns scurt, turtit de noapte, bănuiesc că plîngi. Plîngi pentru că nu mai ai pe cine să liniștești, pe cine să îngrijești, pe cine să aștepți: Cel Mare a murit, eu am plecat la oraș să studiez, să lucrez, să iubesc, să străbat lumea asta care mi-a fost atîta timp refuzată.

Mă revăd în urmă cu 20 de ani, copil firav, chemîndu-te din adîncul nopții, tremurînd de febră. De îndată ești acolo, silueta ta rotundă și grăbită în clarobscurul camerei, neliniștită. Îți pui mîna pe fruntea mea și mă simt deja vindecată. M-ai salvat de-atîtea ori...

Visul tău atît de scurt rezumă 20 de ani de iubire, nopțile cînd mă vegheai, zilele cînd mă însoțeai cu chiu cu vai pe drumul copilăriei, apoi al adolescenței, păzindu-mă de acea rană surdă pe care o bănuiai în mine, fără să vorbești vreodată despre ea.

Tristețea ta răsărind astfel din noapte mă răvășește. Mă simt lașă că plec mîine, inutilă așa cum stau acolo,